WORLD'S TALLEST BUILDING

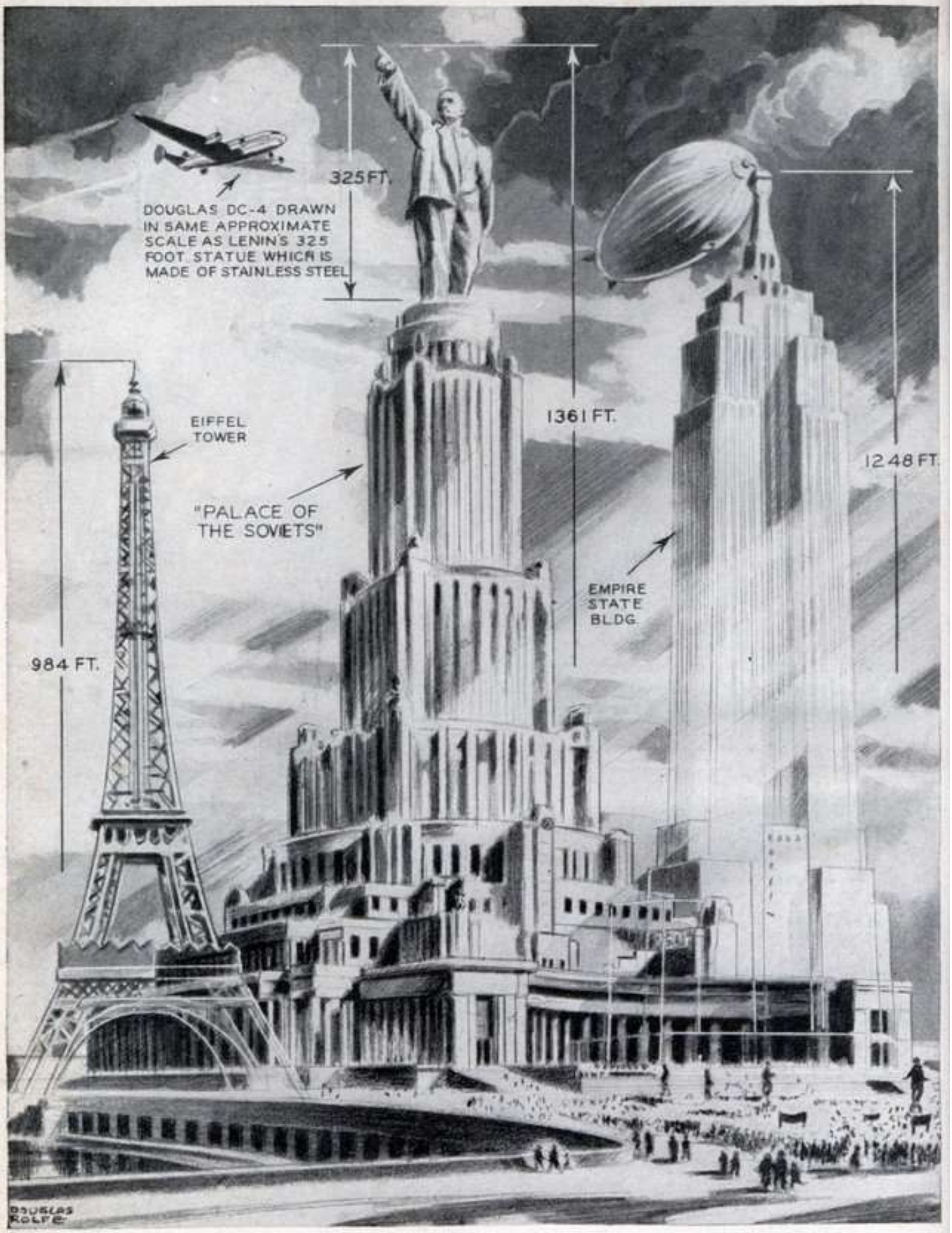

In this drawing, the artist has shown how the "Palace of the Soviets," now under construction in Moscow, will compare in height with the Empire State building, in New York City, at present the world's tallest structure, and with Europe's tallest, the Eiffel Tower in Paris. The Palace of the Soviets will be completed in 1942 and, including the stainless steel statue of Lenin on top, will be the world's tallest and most spacious building. The main hall will seat 25,000 and another hall will seat 6,000. The ceiling of the interior dome will be 300 feet high. The building will be serviced by 120 elevators, 60 escalators, and will contain halls, clubs, galleries, museums, and will house government archives.

Umění a politická propaganda – témata přednášek s anotacemi

Blok 1) Nacionalismus

Taras Bulba: Ukrajinec, nebo člověk ruského světa?
***Ohněm a mečem* aneb polské stereotypy o Ukrajině a Ukrajincích**
Puškinova poéma *Poltava* jako základ ruské nacionalistické narace o Ukrajině
Proč nemají Ukrajinci rádi Michaila Bulgakova

Anotace jsou na dalších slidech

Taras Bulba: Ukrajinec, nebo člověk ruského světa?

Novela Nikolaje Vasiljeviče Gogola Taras Bulba je sice velmi proslulá, ba by ji šlo označit za asi světově nejznámější dílo o ukrajinských kozácích. Zároveň však její druhá a „kanonická“ verze, odrážející tlak ruských úřadů i vnitřní vývoj autora, obsahuje velmi silnou ruskou nacionalistickou či religiózně-nacionalistickou interpretaci role a významu záporožských kozáků, v podstatě protikladnou ukrajinské národní naraci. Celé téma tudíž výmluvně vypovídá, byť samozřejmě dílčím způsobem, o povaze a vývoji moderního nacionalismu, zejména konkrétně ruského a ukrajinského. A bude dovedeno do současnosti, poněvadž přednáška se zaměří i na ruskou filmovou adaptaci Tarase Bulby z roku 2009 režiséra Vladimira Bortka. Zmíněný film akcentuje ruské nacionalistické prvky Gogolova díla, jeho režisér, původem z Ukrajiny, posléze podpořil ruskou anexi Krymu z roku 2014 a ukrajinské úřady v reakci na uvedené skutečnosti Bortkově snímku v prosinci 2014 odebraly distribuční licenci na ukrajinském území.

Puškinova poéma Poltava jako základ ruské nacionalistické narace o Ukrajině

Ukrajinský hetman Ivan Mazepa v roce 1708 navázal alianci se švédským králem Karlem XII., zaměřenou proti Rusku cara Petra I., jehož byl Mazepa do té doby vazalem, leč čelil též omezování pravomocí svého hetmanátu neboli specifického polostátního politického útvaru. O rok později však uvedené spojenectví skončilo porážkou v bitvě u Poltavy, jež výrazně proměnila geopolitiku východoevropského prostoru a posunula Rusko ke statusu velmoci. Český básník a politický činitel Josef Václav Frič ji ale, v souladu s převažujícím ukrajinským vnímáním, označil za ukrajinskou Bílou horu. Ivan Mazepa dodnes v ruském národním vědomí figuruje jako archetyp zrádce, zločince, padoucha a vyvrhele, v ukrajinském postupně získával pozici národního hrdiny a bojovníka za ukrajinskou suverenitu. Velký vliv na formování uvedené ruské narace měla i Puškinova poéma Poltava, posléze též zhudebněná Petrem Iljičem Čajkovským jako opera pod názvem Mazepa.

Ohněm a mečem aneb polské stereotypy o Ukrajině a Ukrajincích

Román Henryka Sienkiewicze Ohněm a mečem líčí protipolské povstání Bohdana Chmelnyckého, jež propuklo roku 1648. Je nositelem tradiční a zejména z ukrajinského pohledu stereotypní a vůči Ukrajincům nevlídné narace, jež je však dodnes pevně zapsána v polském národním vědomí. Zfilmování románu v roce 1999 vyvolalo v Polsku velký zájem, ba vlasteneckou horečku. Tvůrci filmu, vedeni snahou o dobré polsko-ukrajinské vztahy, ve filmovém zpracování literární předloze poněkud „obrousili hrany“, zmírnili některé její protiukrajinské aspekty. Přesto byl zmíněný snímek Jerzyho Hoffmana v Ukrajině přijat spíše s rozpaky. V Polsku naopak v některých kruzích ono dílčí „poukrajinštění“ ve zpracování a vyznění původní literární látky vyvolalo kritické reakce.

Proč nemají Ukrajinci rádi Michaila Bulgakova

Občanská válka na území někdejšího carského Ruska, jež propuká v roce 1917 a trvá až do počátku dvacátých let, představuje neobyčejně komplikovaný střet různých státních či polostátních útvarů, hnutí i lokálních subjektů. A samozřejmě též idejí a koncepcí, které různé strany konfliktu motivovaly k akci. Michail Bulgakov, nesporně jeden z nejvýznamnějších ruských spisovatelů dvacátého století, věnoval zmíněnému konfliktu svou románovou prvotinu Bílá garda, posléze přepracovanou i do podoby divadelní hry Dny Turbinových. Kyjevský rodák Bulgakov děj situoval do svého rodného města. Přestože obě díla líčí a v prvním plánu uznávají historické vítězství bolševiků, je pro ně typická též nostalgie po mizejícím světě předrevoluční ruské střední třídy, zejména inteligence, a jeho hodnotách. Ale též vyloženě negativní, přímo ukrajinofobní postoj k ukrajinskému národnímu hnutí a jeho reprezentantům. V Ukrajině pochopitelně zmíněný román i hra vyvolávaly velmi kritické reakce již před ruskou agresí z února 2022, poté ještě zesílily, a v červnu 2023 se dokonce projevily v posprejování Bulgakovovy pamětní desky červenou barvou, přičemž správci muzea, kde je deska umístěna, se rozhodli ponechat ji v tomto stavu. V Ukrajině se též objevily návrhy na uzavření kyjevského Bulgakovova muzea.

Blok 2) Komunismus

Bolševik z Rudé planety. Alexandr Bogdanov jako průkopník (nejen) komunistické sci-fi
Křižník Potěmkin – film a realita
Architektura a propaganda I: Vladimir Tatlin – Leonardo da Vinci raného komunismu?
Architektura a propaganda II: Od Chrám Krista Spasitele v Moskvě k Paláci sovětů a zase zpátky
A. N. Tolstoj a jeho kráska z Marsu Aelita
Agitační propagandistické megaletadlo Maxim Gorkij
Josif Stalin na Měsíci aneb sovětský film Kosmický let z roku 1936
Vladimír Babula: Signály z vesmíru aneb Komunistická technoutopie v české verzi
Ztráta citlivosti aneb Čapkovi roboti v sovětské verzi
Mlhovina v Andromedě Ivana Jefremova: utopie, nebo skrytá dystopie?

Anotace jsou na dalších slidech

Bolševik z Rudé planety. Alexandr Bogdanov jako průkopník (nejen) komunistické sci-fi

Přednáška se zaměřuje na Alexandra A. Bogdanova (vlastním jménem Malinovskij; 1873-1928), ruského a sovětského lékaře, filozofa, autora vědeckofantastické literatury a revolucionáře. Bogdanov působil v bolševickém hnutí od jeho počátků a stal se vlivným teoretikem nové proletářské kultury. Před bolševickou revolucí napsal dva romány, které se odehrávají na Marsu obydleném vyspělou civilizací: Rudá hvězda (1908) a Inženýr Menny (1913), jehož děj historicky předchází ději Rudé hvězdy. Román Inženýr Menny popisuje třídní boj Marťanů, který připravil cestu k sociální utopii popsané v románu Rudá hvězda jeho hlavním hrdinou a vypravěčem, Leonidem, návštěvníkem ze Země. Bogdanov v obou románech koncentroval své vědecké teorie a názory na uspořádání společnosti, které rozvíjel v řadě odborných knih i esejí.

Křižník Potěmkin – film a realita

Němý film Křižník Potěmkin Sergeje Ejzenštejna z roku 1925 se považuje za jedno z nejlepších filmových děl vůbec, byť jde zároveň o snímek nepokrytě ideologický a propagandistický. Nakolik koresponduje s historickou událostí, která mu sloužila za předlohu, se vzpourou na ruské válečné lodi Kníže Potěmkin z roku 1905?

Architektura a propaganda I: Vladimir Tatlin – Leonardo da Vinci raného komunismu?

Věž Třetí internacionály Vladimira Tatlina měla svými 400 metry překonat Eiffelovu věž v Paříži. Tatlin ji pojal nejen jako symbol, ale hlavně jako svého druhu „nervové centrum“ celého revolučního světa. Měly zde sídlit tiskové agentury či odtud mělo vysílat revoluční rádio v mnoha jazycích. Zůstalo ale jen u projektu, a kdyby se realizoval, věž by se dle pozdějších propočtů zhroutila. Nicméně na Tatlinovi a jeho osudech je též dobře patrný kontrast mezi sovětskou uměleckou avantgardou a socialistickým realismem, který ji posléze zadusil a v podstatě zlikvidoval.

Architektura a propaganda II: Od Chrám Krista Spasitele v Moskvě k Paláci sovětů a zase zpátky.

Dne 5. prosince 1931 otřásla Moskvou série explozí. Na Stalinův rozkaz totiž tehdy vyletěl do povětří tamní chrám Krista Spasitele. Zmíněná demolice zapadala do politiky pronásledování a likvidace pravoslavné církve, které na území Sovětského svazu padlo za oběť též obrovské množství sakrálních staveb. Mnohé z nich se po rozpadu sovětského impéria dočkaly obnovy v podobě replik – v Rusku, na Ukrajině i v jiných někdejších svazových republikách. Přesto je zničení ústřední svatyně Ruské pravoslavné církve specificky pozoruhodné. Kvůli jejímu významu, původnímu ideovému pojetí a rovněž s ohledem na projekt, který ji měl na stejném místě nahradit – monstrózní Palác sovětů s velkou sochou Lenina na vrcholu. Ale též kvůli dalším osudům zmíněné parcely, poněvadž v devadesátých letech na ní vyrostla replika původního chrámu. Díky podpoře prezidenta Borise Jelcina, jenž hodlal pravoslavím zaplnit ideové vakuum po odumřelém komunismu, nicméně umocnil tak obnovu ruského imperiálního nacionalismu, pro který je typické pevné provázání s náboženstvím.

A. N. Tolstoj a jeho kráska z Marsu Aelita

Román A. N. Tolstého Aelita z počátku dvacátých let 20. století představuje jednu ze zakládajících knih sovětské sci-fi. Popisuje let dvou představitelů planety Země na Mars. Přednáška se zaměří jak text románu, tak i jeho filmovou verzi z roku 1924 včetně dobového kontextu. Fiktivní cesta na Mars vypovídá především o ruské bolševické revoluci z roku 1917 a o přístupu části ruské inteligence k ní. Tolstého kniha i zmíněný film jsou dodnes zajímavým příkladem velmi živého, vzájemně propojeného, ale většinou opomíjeného vztahu mezi kulturou, politikou a technikou.

Agitační propagandistické megaletadlo Maxim Gorkij

Obří sovětské letadlo Tupolev ANT 20, „div sovětské techniky“ a ve své době největší letadlo na světě, neslo jméno spisovatele Maxima Gorkého. Mělo sloužit hlavně k propagandistickým a agitačním účelům. Bylo vybaveno i soustavou reproduktorů, aby lidé vnímali propagandu jako „hlas z nebe“. Poprvé vzlétlo v roce 1934, ale dlouho ve službě nevydrželo. Při přehlídce v Moskvě totiž pilot doprovodné stíhačky Nikolaj Blagin „zafrajeřil“ a začal kolem gigantického Tupoleva (s rozpětím křídel zhruba stejným jako u Boeingu 747) dělat salta. Dvě se mu podařila, při pokusu o třetí ale do Maxima Gorkého narazil, a způsobil tak katastrofu, při které zahynulo 45 lidí. Skutečný Maxim Gorkij zemřel zhruba o rok později později, v červnu 1936, údajně nikoliv přirozenou cestou. Téma zrcadlí vztah mezi technikou, ideologií a kulturou v sovětském totalitním režimu.

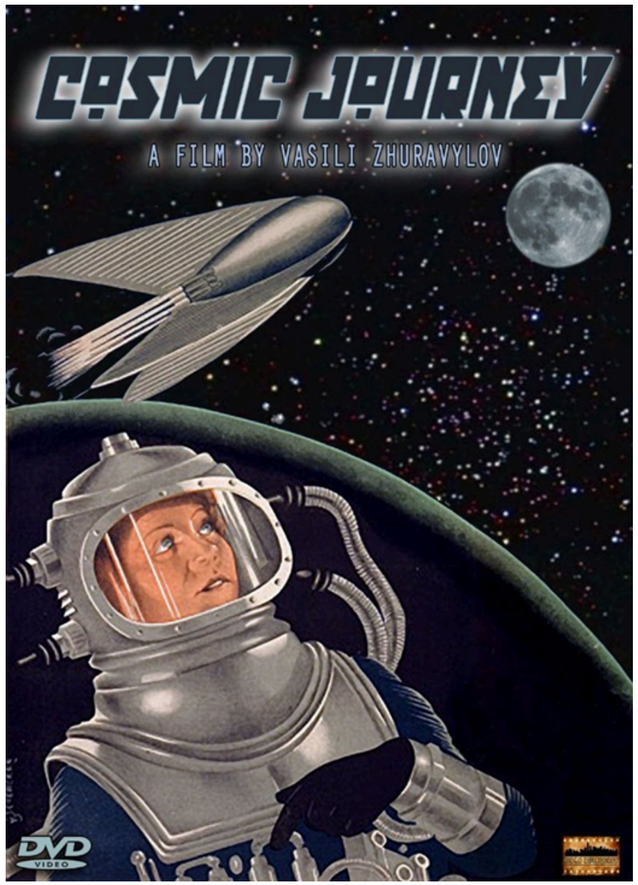

Josif Stalin na Měsíci aneb sovětský film Kosmický let z roku 1936

Američané opravdu nebyli první na Měsíci! Na Luně totiž již v srpnu 1946 přistál raketoplán “SSSR 1 – Josif Stalin” s posádkou složenou z akademika Sedycha, jehož zdobil hustý bílý plnovous, mladé asistentky Sedychova vědeckého soka profesora Karina jménem Marina a zvídavého neohroženého pionýra Andrjušy Orlova. Stalo se tak v sovětském němém filmu Kosmický let, který měl premiéru v lednu 1936. Cestu člověka do vesmíru, ba rovnou na Měsíc, v té době technicky stále neproveditelnou, alespoň ekranizoval, a umístil ji o deset let napřed. Jak napovídá postava pionýra, cílovou skupinu diváků měla tvořit hlavně mládež. Sovětský Kosmický let však nepřímo svědčí o ambici sovětského státu dobýt vesmír a prokázat tím svou dějinnou převahu. Do roku 1957, kdy Sověti vypustili první umělou družici Země Sputnik, či do 12. dubna 1961, kdy do vesmíru vycestoval Jurij Gagarin, se tak ale dělo převážně jen v uměleckých dílech, literárních, ale i filmových.

Vladimír Babula: Signály z vesmíru aneb Komunistická technoutopie v české verzi

Podle Babulovy knihy z roku 1955 se za pár desítek let (děj se odehrává zhruba koncem 20. století) svět změní k nepoznání. Člověk dokázal zvítězit nad přírodou, Sahara je zúrodněna, na Zemi již například není nakažlivých nemocí. A to díky mírovému využití atomové energie, které spolu se svornou „společnou prací bez vykořisťování člověka člověkem“ dovede uvést v život a využít „obrovskou tvůrčí sílu“. Komunistický svět je dle Babuly globální technokracií či scientokracií, v níž se automaticky předpokládá, že všichni vědci vyznávají marxismus (marxismus-leninismus) jako jediný správný „světový názor“.

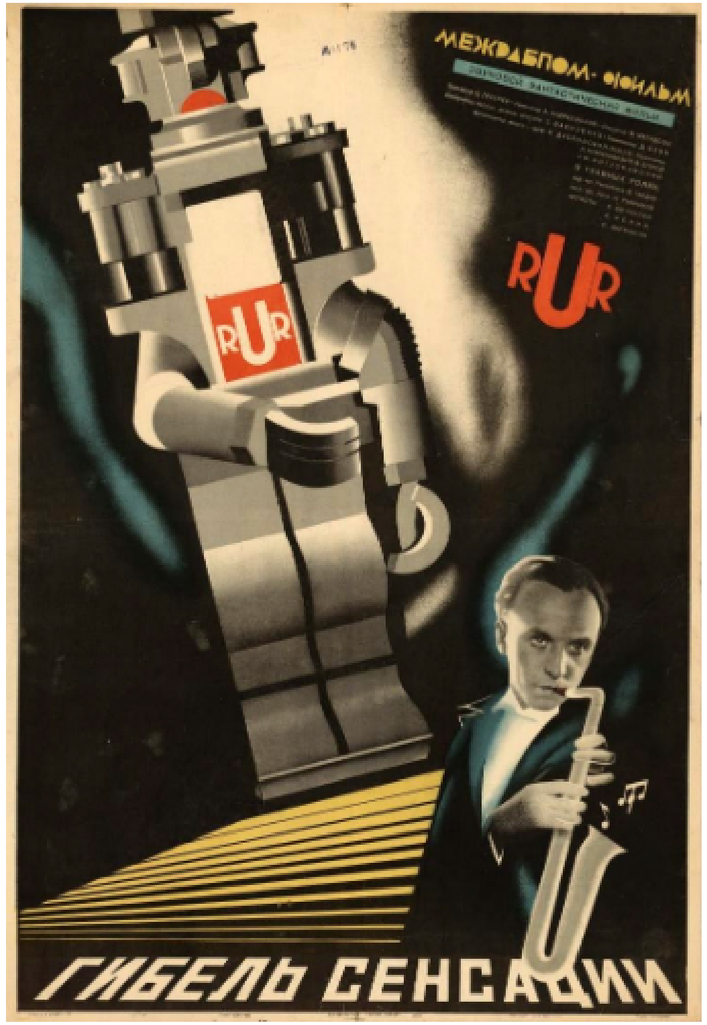

Ztráta citlivosti aneb Čapkovi roboti v sovětské verzi

Ztráta citlivosti či, pod alternativním názvem, Robot Jima Rippleyho, je sovětský sci-fi zvukový film z roku 1935, který režíroval Alexandr Andrijevskij. Ačkoli film používá pro roboty zkratku „R.U.R“, není přímo založen na divadelní hře Karla Čapka. Vychází z románu ukrajinského sovětského spisovatele Volodymyra Vladka z roku 1929 Roboti přicházejí, v pozdější verzi vydaném pod názvem Železná vzpoura. Téma mechanizace, zmechanizovaného či umělého člověka zpracovává způsobem, na němž je patrná závislost na tehdejších oficiálních ideologických konceptech.

Mlhovina v Andomedě Ivana Jefremova: utopie, nebo skrytá dystopie?

Román Ivana Antonoviče Jefremova Mlhovina v Andromedě v Sovětském svazu poprvé vyšel v roce 1957, u nás v roce 1960. Autor, původní profesí významný přírodovědec – paleontolog, patří k nejvýznamnějším postavám sovětské sci-fi a ve stručných anotacích uvedeného díla se lze zpravidla dočíst, že jde o popis vyspělé komunistické společnosti v daleké budoucnosti, kdy lidstvo expanduje do vzdálených končin vesmíru a navazuje kontakty s jinými civilizacemi. Něco na tom je, zároveň se však jedná o jisté zjednodušení. Jefremova totiž nelze považovat za člověka plně oddaného oficiální sovětské ideologii, natož za nějakého služebného řemeslníka, o čemž, mimo jiné, svědčí jeho rafinovaná antiutopie z roku 1970 Hodina býka, obsahující – pokud čtenář pochopí, že ona vzdálená planeta, na níž se děj odehrává, vlastně vůbec není vzdálená – ostrou kritiku totalitního charakteru sovětského režimu.